

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 73 87
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/95/12.13.4/2306	03 oktober 1995

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 49/95)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst,

b.a.
mr J.C.F. Knapp
Brigade-generaal *Kolonel Klu*

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 8004

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS/95/12.13.4/2306 d.d. 03 oktober 1995

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. kol [REDACTED], d.t.v. HPMV

INTERN:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HMA
CIC
Archief

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 8004

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST/CO
Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

49/95

(Afgesloten 031200B OKT 1995)

Conclusie/voorzicht

Geen van de strijdende partijen in Bosnië-Herzegovina geeft er blijk van tot een staakt-het-vuren bereid te zijn. Met name de Bosnische Moslims lijken nog mogelijkheden te zien de militaire druk op de Serviërs op te voeren. Over een groot aantal punten van een vredesregeling verschillen de Moslims en de Bosnische Serviërs nog steeds aanzienlijk van mening. Tegen die achtergrond stellen beide partijen voor hun tegenstanders onaanvaardbare eisen ten aanzien van zo'n regeling.

Er zijn voortdurend aanwijzingen voor een verdere toenadering van de Bosnische Kroaten tot Kroatië zelf. Nieuwe wrijvingen tussen de Bosnische Kroaten en Moslims lijken ook om die reden onvermijdelijk.

Bosnië-Herzegovina

Tijdens onderhandelingen in New York zijn door de ministers van Buitenlandse Zaken van Bosnië-Herzegovina, Kroatië en "Joegoslavië" overeenkomsten gesloten over de toekomstige staatsinrichting van Bosnië-Herzegovina. Daarin wordt bevestigd dat het land zal bestaan uit twee entiteiten, te weten een Moslim-Kroatisch deel en een Servisch deel. Er zal weliswaar een gezamenlijke regering worden gevormd, maar de taak daarvan zal naar verluidt in hoofdzaak beperkt blijven tot buitenlandse politiek. Onduidelijk is overigens of ook buitenlandse economische betrekkingen onder de verantwoordelijkheid van de gezamenlijke regering zullen vallen. Beide entiteiten zullen de huidige internationale verplichtingen van Bosnië-Herzegovina naleven. Zij zullen in een gezamenlijk parlement en in een presidium volgens een zodanige verdeelsleutel vertegenwoordigd zijn, dat besluiten tegen de wil van één der entiteiten in de praktijk vrijwel uitgesloten zijn. Zodra de "sociale omstandigheden" het toelaten, zullen in beide entiteiten vrije verkiezingen worden gehouden. Er is overigens nog geen beslissing genomen over het grensverloop tussen beide entiteiten. Ook is nog geen overeenstemming bereikt over een alomvattend staakt-het-vuren in het land.

Met name de Bosnische regering, die in de dagen voorafgaande aan de besprekingen in New York herhaaldelijk had gesteld weinig heil te zien in de onderhandelingen, heeft uiterst terughoudend

gereageerd op de resultaten van die besprekingen. Zij heeft weliswaar aangegeven dat ook de jongste akkoorden de eenheid van Bosnië-Herzegovina onderstrepen en in de Bosnische visie de door hen afgewezen afscheiding van de Servische "entiteit" onmogelijk maken, maar zij achten de bevoegdheden van die entiteit nog steeds groot. Bovendien hebben Bosnische functionarissen openlijk vraagtekens gezet bij de bereidheid tot samenwerking van de Bosnische Serviërs met de andere bevolkingsgroepen in het land. De Serviërs hebben op hun beurt gesteld dat het akkoord van New York een nieuwe erkenning van de "Servische Republiek" in Bosnië-Herzegovina vormt en deze republiek een hoge mate van autonomie verleent.

De Bosnische president Izetbegovic heeft als additionele voorwaarde voor een vredesakkoord geëist dat NAVO-troepen op het gehele grondgebied van Bosnië-Herzegovina zullen worden gelegerd. Deze eis houdt waarschijnlijk verband met de door Izetbegovic reeds herhaaldelijk geuite vrees dat de Bosnische Serviërs zullen blijven streven naar uiteindelijke afscheiding van Bosnië-Herzegovina. Izetbegovic hoopt kennelijk dat de legering van NAVO-eenheden op Bosnisch-Servisch grondgebied Servische stappen in die richting zal verhinderen. Mede om die reden wordt aangenomen dat de eis van Izetbegovic bij de Serviërs op grote bezwaren zal stuiten. Dezen hebben zich inmiddels al tegen een té sterke NAVO-presentie op Bosnisch grondgebied uitgesproken.

Tekenend voor de Bosnische terughoudendheid ten aanzien van het huidige vredesproces is het feit dat de opperbevelhebber van de Bosnische strijdkrachten (ABiH), Delic, ook na het akkoord van New York een algemeen staakt-het-vuren heeft verworpen. Hij stelde de strijd tegen de Serviërs voort te willen zetten tot een "rechtvaardige vrede" is bereikt. Deze uitspraak, die vermoedelijk in hoge mate de opstelling van de Bosnische politieke leiding weerspiegelt, geeft eens te meer aan dat de Bosnische militair-politieke top weinig vertrouwen heeft in een vredesregeling langs de in New York overeengekomen lijnen. Ook wijst de uitspraak van Delic erop dat hij mogelijkheden ziet de militaire druk op de Bosnische Serviërs verder te vergroten en daardoor nieuwe concessies van hen af te dwingen.

In een recent Bosnisch communiqué wordt melding gemaakt van de aanwezigheid van leden van de "Zwarte Wolven" in de 28e Divisie van de ABiH. Daarbij werd gemeld dat de "Zwarte Wolven", die in 1992 zijn opgericht, betrokken zijn geweest bij gevechten in een groot aantal steden, waaronder Kalesija, Gradacac, Zvornik en Maglaj. Tijdens deze gevechten hebben zij een grote reputatie verworven. Tot op heden was aangenomen dat de "Zwarte Wolven" weliswaar samenwerkten met de ABiH, maar daarin niet organiek waren opgenomen. Dit communiqué vormt voor zover bekend de eerste indicatie dat tenminste een aantal "Zwarte Wolven" deel uitmaken van een reguliere eenheid van de ABiH. Opmerkelijk is overigens dat de 28e Divisie, die momenteel in Tuzla is gelegerd, bestaat uit Moslims die uit Srebrenica zijn gevlucht. De Divisie staat onder leiding van Brigade-Generaal Oric, de voormalige bevelhebber van de Bosnische eenheden in Srebrenica. De aanwezigheid van "Zwarte Wolven" in de omgeving van Tuzla kan erop wijzen dat de ABiH ook in deze regio offensieve operaties voorbereidt.

Eerder deze week hebben [redacted] melding gemaakt van de verscheping van grote aantallen (deels zwaar) materieel in zuidelijke richting over de rivier Sava bij van de Kroatische stad Zupanja.

Deze stad ligt ter hoogte van de Bosnische plaats Orasje, die het centrum vormt van een Kroatisch bruggehoofd in het noorden van Bosnië-Herzegovina. De genoemde materieeltransporten wijzen erop dat de Bosnisch-Kroatische strijdkrachten (HVO) in samenwerking met reguliere Kroatische eenheden (HV) offensieve operaties voorbereiden in noord-Bosnië. Ook het feit dat de Kroatische media de afgelopen dagen melding hebben gemaakt van (overigens onbevestigde) Servische beschietingen vanaf Bosnisch-Servisch grondgebied, wijst in die richting.

Onduidelijk is wat de Kroaten met zo'n eventueel offensief beogen. Eén van de mogelijke doelen zou de Posavina-corridor kunnen zijn, de verbinding tussen de "Servische" gebieden in oost- en west-Bosnië door de Sava-vallei. Gezien het grote belang dat de Serviërs aan deze corridor hechten, zou een dergelijke aanval echter tot een escalatie van de strijd in noord-Bosnië, en mogelijk zelfs tot een "Joegoslavische" interventie, leiden. Het is onwaarschijnlijk dat de Kroaten dit risico zullen willen nemen. Meer voor de hand ligt dat een eventuele Kroatische aanval in westelijke richting gericht zal zijn. Mogelijke doelen zouden de steden Bosanski Samac en Bosanski Brod kunnen zijn, die bij de volkstelling van 1991 een Kroatische meerderheid hadden, maar sindsdien door de Serviërs zijn veroverd en naar alle waarschijnlijkheid etnisch zijn "gezuiverd". Tot in 1992 lagen bij deze plaatsen twee van de belangrijkste bruggen over de Sava, maar deze zijn in de loop van de strijd in noord-Bosnië vernietigd. Denkbaar is dat de Kroaten beogen het vroegere Kroatische gebied in noord-Bosnië te heroveren en bovendien de controle te verwerven over de overgangspunten over de rivier.

Overigens moet worden onderstreept dat een grootschalige verschuiving van de frontlijnen in Bosnië-Herzegovina niet noodzakelijkerwijs in Kroatisch belang is. De Moslims en Kroaten beheersen momenteel ongeveer de 51% van het Bosnische grondgebied die zowel het plan van de Contactgroep als het recente Amerikaanse vredesvoorstel hen toewijzen. De Bosnische Serviërs hebben de afgelopen weken bijna 20% van het door hen gedomineerde terrein prijsgegeven en controleren nu nog ongeveer 49%. Indien de Kroaten aanzienlijke terreinwinst zouden boeken, komt een gebiedsverdeling volgens de vigerende vredesvoorstellen in gevaar, omdat dit terugtrekking van HVO (of mogelijk ABiH) uit recentelijk veroverde gebieden zou vergen.

De Bosnisch-Servische strijdkrachten (VRS) hebben naar verluidt in noordwest-Bosnië bescheiden terreinwinst geboekt. Naar het zich laat aanzien is zowel ten opzichte van het Vijfde Korps van de ABiH (ten oosten van Bihac) als ten opzichte van de HVO bij Ključ enig gebied veroverd. Deze ontwikkeling wijst erop dat het relatief grootschalige terreinverlies dat de VRS de afgelopen weken hebben geleden, niet heeft geleid tot een totale ineenstorting van de Servische defensie in west-Bosnië.

Naar verluidt is de extreem-nationalistische Servische militieleider Arkan met mogelijk duizend leden van zijn militie ("Tijgers") aangekomen in de plaats Sanski Most (ten westen van Banja Luka). Leden van Arkan's militie hebben in 1991/92 aan Servische zijde deelgenomen aan de strijd in Bosnië-Herzegovina en Kroatië, maar zijn vooral bekend door hun betrokkenheid bij etnische zuiveringen. Later heeft Arkan zich teruggetrokken in Servië, waar hij woonachtig is. In de Kroatische Sector Oost heeft hij commerciële belangen. De Servische president Milosevic heeft zich de laatste tijd niet alleen politiek

gedistantieerd van Arkan, maar bovendien diens bewegingsvrijheid in Servië aanzienlijk beperkt. Een te nauwe betrokkenheid bij Arkan's activiteiten zou Milosevic's streven naar opheffing van de internationale sancties tegen "Joegoslavië" doorkruisen. Waarschijnlijk heeft Arkan zich met zijn strijders naar Bosnië-Herzegovina begeven om de Bosnische Serviërs bij te staan in de strijd tegen de Kroaten en Moslims. Het feit dat Arkan c.s. zich kennelijk ongehinderd naar Bosnië-Herzegovina hebben kunnen begeven, wijst erop dat de "Joegoslavische" autoriteiten tenminste stilzwijgend hebben ingestemd met genoemde steun van Arkan's "Tijgers" aan de Bosnische Serviërs. Wellicht heeft de "Joegoslavische" top tot deze assistentie aan de Bosnische Serviërs besloten omdat een rechtstreekse militaire interventie in Bosnië-Herzegovina om internationaal-politieke redenen ongewenst is.

Volgens een recente melding zou het recente offensief van HV en HVO in het gebied ten westen van Banja Luka zijn stopgezet na een persoonlijke interventie van de Kroatische minister van Defensie Susak. Deze zou de Kroaten hebben opgedragen zich terug te trekken "omdat zij te ver waren opgerukt". Dezen zouden echter niet de aanwezige ABiH-eenheden in kennis hebben gesteld van hun voornemen tot terugtrekking, waardoor er bij een Servische tegenaanval ruim 800 Moslims krijgsgevangen zouden zijn genomen en geëxecuteerd. Hoewel de betreffende melding onbevestigd is, stemt zij overeen met berichten dat de recente terreinwinst van de HV(O) in west-Bosnië tenminste voor een deel het gevolg was van een bilaterale overeenkomst tussen Serviërs en Kroaten, waarbij de Moslims niet betrokken waren. Indien het bericht juist is, geeft zij aan dat de Kroatische autoriteiten hierbij tot op het hoogste niveau betrokken waren. Bovendien geeft het aan dat wrijvingen tussen Kroaten en Moslims, die zelfs kunnen leiden tot nieuwe onderlinge gevechten, mogelijk blijven.

Het hoofd van de Kroatische staatstelevisie heeft onlangs een bezoek gebracht aan de "Kroatische" delen van Bosnië-Herzegovina. Bij die gelegenheid werd gesteld dat de Bosnische Kroaten in feite worden geconfronteerd met een "media-blokkade". Om die reden werd aangekondigd dat er reeds deze maand een aantal tussenstations zal worden geïnstalleerd, zodat alle Kroaten in Bosnië-Herzegovina de uitzendingen van de Kroatische televisie zullen kunnen ontvangen. De verwijzing naar een "blokkade" vormt feitelijk een Kroatische beschuldiging aan het adres van de Bosnische Moslims. Gezien de prominente rol die de media, en met name de televisie, speelt bij de beeldvorming onder de diverse bevolkingsgroepen, vormt deze aankondiging een nieuwe illustratie van het wantrouwen tussen Bosnische Moslims en Kroaten. De gelijkschakeling van de Bosnisch-Kroatische media aan die van Kroatië zelf, die in hoge mate onder controle staan van de Kroatische regeringspartij HDZ, zal deze verdeeldheid naar verwachting nog vergroten.

De premier van Herceg-Bosna, de "Kroatische Republiek" in Bosnië-Herzegovina, Prlic, heeft onlangs een bezoek gebracht aan Mostar, dat door de Bosnische Kroaten wordt opgeëist als hoofdstad van Herceg-Bosna. Bij die gelegenheid heeft hij onder meer de in het Kroatische deel van de stad gelegen fabriek "Sokol" aangedaan. Hij benadrukte bij die gelegenheid dat Sokol, dat gespecialiseerd is in de productie van transportmiddelen, het komende jaar met overheidssteun de productie van helikopters zal hervatten. Daarbij zal het bedrijf nauw samenwerken met fabrieken in Kroatië zelf. Deze melding onderstreept eens te meer dat de Bosnische Kroaten ook in economisch opzicht nauwe samenwerking met Kroatië zoeken. Vermeldenswaard is overigens dat Sokol in de voormalige Joegoslavische

Federatie onder meer gevechtshelikopters van het type "GAZELLE" in licentie fabriceerde. Wellicht hopen de Kroatische en Bosnische Kroaten deze produktie te hervatten. Het is echter uiterst onwaarschijnlijk dat Sokol, zelfs in samenwerking met Kroatië zelf, daartoe technisch in staat zal zijn.

Kroatië

De Kroatische Bank voor Wederopbouw heeft fondsen ter waarde van meer dan 8 miljoen DM ter beschikking te stellen voor het stimuleren van economische activiteiten (handel, landbouw en toerisme) in de onlangs op de Serviërs veroverde gebieden. Opvallend is daarbij dat met name Kroaten die de afgelopen jaren uit hun oorspronkelijk woonplaatsen zijn verdreven, op gunstige voorwaarden voor die doeleinden leningen kunnen verwerven. Hiermee hopen de Kroatische autoriteiten kennelijk de vestiging van Kroaten in de voormalig Servische gebieden te stimuleren. Deze melding bevestigt bovendien eerdere indicaties dat de Kroaten de eventuele terugkeer van Serviërs naar deze gebieden willen voorkomen.

Servië/Montenegro

Vorige week heeft een aantal Servische parlementariërs een verzoek gedaan voor een buitengewone zitting van het parlement naar aanleiding van de verliezen van de Bosnische Serviërs. Op het laatste moment is deze zitting uitgesteld omdat de leden van de oppositiepartij DEPOS hun steun aan het verzoek introkken. Deze gebeurtenis is door andere oppositiepartijen aangegrepen voor beschuldigingen aan het adres van DEPOS, dat zelfs wordt verweten de regerende socialisten van Milosevic feitelijk te steunen. Er gingen zelfs geruchten dat DEPOS is uitgenodigd deel te gaan uitmaken van de Servische regering.

Hoewel laatstgenoemde beschuldiging is tegengesproken door DEPOS-leider Draskovic, kan het intrekken van de steun van DEPOS aan het genoemde verzoek te maken hebben met druk van socialistische zijde. In het verleden hebben de Servische socialisten voortdurend gepoogd de oppositie verdeeld te houden door (beloften tot) samenwerking wanneer dit hen uitkwam. Steeds werd deze samenwerking vervolgens weer beëindigd op het moment dat de socialisten daar geen noodzaak meer toe zagen. Tegen die achtergrond is niet geheel uitgesloten dat Draskovic, ondanks jarenlange conflicten met Milosevic, inderdaad een aantal ministersposten zal worden aangeboden.

De "Joegoslavische" Generale Staf heeft verklaard besloten te hebben de dienstplicht van de rekruten die momenteel hun eerste oefening volgen, met dertig dagen te verlengen. Daarbij werd impliciet toegegeven dat de "Joegoslavische" strijdkrachten (VJ) met een personeelstekort kampt. Deze melding bevestigt eerdere berichten dat een groot aantal "Joegoslavische" dienstplichtigen weigert gehoor te geven aan hun oproep voor militaire dienst. Het besluit de dienstplichtigen langer dan gebruikelijk in actieve dienst te houden, zal een verdere belasting van de defensiebegroting inhouden. Overigens zijn er geen aanwijzingen dat de top van de VJ tot deze maatregel besloten heeft omdat zij rekening houdt met een mogelijke interventie in Kroatië en/of Bosnië-Herzegovina; naar het zich laat aanzien liggen hieraan uitsluitend interne operationele overwegingen ten grondslag.

[REDACTED]

De vice-voorzitter van de regerende Servische Socialistische Partij, Jovic, heeft onlangs een bezoek gebracht aan Cyprus. Daarbij werd onder meer melding gemaakt van een gezamenlijk streven naar vrede en van een overeenkomstige benadering van het conflict in Bosnië-Herzegovina. De Cypriotische regering wordt gedomineerd door etnische Grieken en onderhoudt net zo goede betrekkingen met "Joegoslavië" als Griekenland zelf. Vermoedelijk heeft het bezoek van Jovic met name ten doel verdere steun te verwerven voor het "Joegoslavische" beleid in de betrekkingen met haar buurlanden, en met name het "Joegoslavische" streven naar opheffing van de internationale sancties. Overigens bestaat de indruk dat bij de ontduiking van die sancties vaak gebruik wordt gemaakt van "Joegoslavische" firma's die een vestiging hebben op Cyprus. Mogelijk heeft het bezoek van Jovic daarom als neven doelstelling de "Joegoslavische" economische belangen via genoemde firma's zeker te stellen.

[REDACTED] maakt melding van nieuwe wrijvingen tussen Servië en Montenegro, de twee deelstaten van "Joegoslavië". Zo hebben Montenegrijnse autoriteiten verhinderd dat Servische veiligheidsbeambten op Montenegrijns grondgebied Serviërs die uit Bosnië-Herzegovina zijn gevlucht arresteerden om ze terug te zenden naar hun land van herkomst. Ook is er in Montenegro ongenoegen gerezen in verband met de "Joegoslavische" beslissing inwoners van Macedonië, die niet in het bezit zijn van een visum, de toegang tot het land te weigeren. De Montenegrijnen vrezen dat dit nadelige invloed zal hebben op het toerisme aan de Montenegrijnse kust.

Ondanks de etnische en historische verwantschap tussen Serviërs en Montenegrijnen is er reeds geruime tijd sprake van Montenegrijnse onvrede over de positie van Montenegro in "Joegoslavië". Montenegro, dat qua oppervlakte en bevolkingsaantal veel kleiner is dan het buurland, meent het slachtoffer te zijn van Servische discriminatie. Het stelt bovendien door middel van de internationale sancties gestraft te worden voor vergrijpen waarvoor vooral Serviërs verantwoordelijk zijn geweest. Er zijn inderdaad aanwijzingen dat de Montenegrijnse politieke leiding een enigszins gematigder politieke koers voorstaat dan de Servische. Vooralsnog lijken Servië en Montenegro echter op elkaar aangevoelen en is een Montenegrijnse afscheiding uiterst onwaarschijnlijk.

Macedonië

De Macedonische regering heeft in een wetsontwerp een nieuwe staatsvlag voorgesteld. Volgens een door haar opgesteld communiqué zal de nieuwe vlag rood zijn, voorzien van een "achtpuntige goudgele zon". Zoals bekend was onlangs een overeenkomst gesloten tussen Macedonië en Griekenland, dat bezwaar maakte tegen de oude Macedonische vlag omdat deze voorzien was van een Grieks geacht cultuursymbool. In ruil voor verwijdering van dit symbool van de Macedonische staatsvlag zou Griekenland de blokkade aan de onderlinge grens opheffen. De in het communiqué omschreven "nieuwe" Macedonische vlag vertoont echter grote overeenkomsten met de vroegere. Vermoedelijk wil de Macedonische regering tegenover de eigen bevolking de indruk vermijden te zijn gezwicht voor Griekse chantage. Het gevaar op nieuwe wrijvingen met Griekenland wordt daardoor echter vergroot.